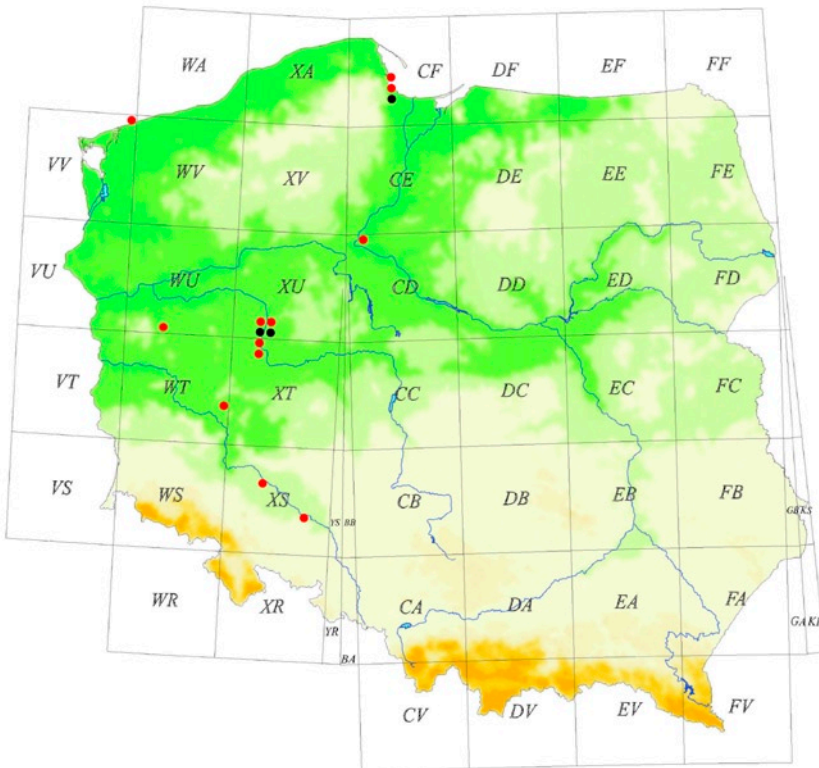

Przemysław Żurawlew, Seweryn Grobelny

**WYSTĘPOWANIE *LEPTOPHYES PUNCTATISSIMA*
(BOSC, 1792) (ORTHOPTERA: TETIIGONIIDAE) W POLSCE**

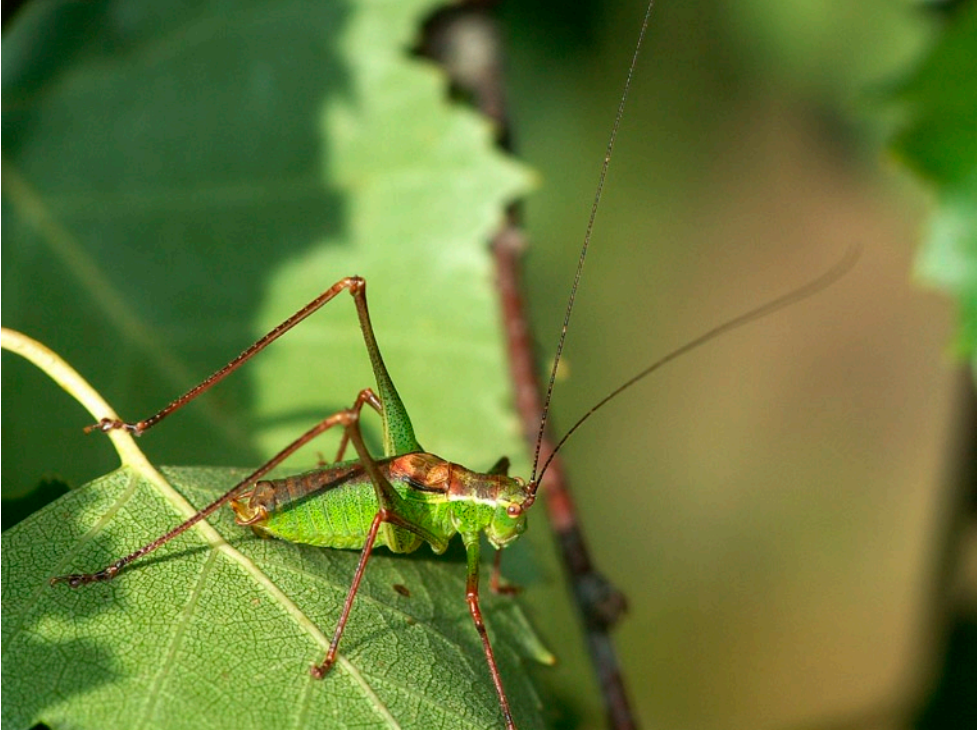
**THE DISTRIBUTION OF *LEPTOPHYES PUNCTATISSIMA*
(BOSC, 1792) (ORTHOPTERA: TETIIGONIIDAE) IN POLAND**

Do rodzaju *Leptophyes* Fieber, 1853 należy 20 gatunków, które zasiedlają Europę i Azję (orthoptera.speciesfile.org). W Europie występuje 10 gatunków z tego rodzaju, z czego 8 zasiedla Półwysep Bałkański (Heller 2013, Pavićević i Ivković 2014). W Polsce spotykane są dwa gatunki – szeroko rozmieszczony *Leptophyes albovittata* (Kollar, 1833) i znany do niedawna tylko z kilku stanowisk *L. punctatissima* (Bosc, 1792) (Bazyluk i Liana 2000). Drugiemu z wymienionych gatunków poświęcono niniejsze doniesienie.

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk *Leptophyes punctatissima* w Polsce według siatki UTM. Punkty czarne – stanowiska znane dotychczas, punkty czerwone – stanowiska opisane w niniejszej notatce.

Fig. 1. Distribution of *Leptophyes punctatissima* in Poland in the UTM grid. Black points – known localities, red points – sites described in the paper.

Fot. 1. *Leptophyes punctatissima*, Poznań Strzeszyn, 18 IX 2009, samiec (fot. P. Toboła).
Photo 1. *Leptophyes punctatissima*, Poznań Strzeszyn, 18 IX 2009, male (photo by P. Toboła).

Fot. 2. *Leptophyes punctatissima*, Gdynia, Płyta Redłowska, 8 IX 2015, samica (fot. D. Jędryczak).
Photo 2. *Leptophyes punctatissima*, Gdynia, Płyta Redłowska, 8 IX 2015, female (photo by D. Jędryczak).

L. punctatissima występuje w większości krajów Europy. Dotąd był wykazany w Irlandii, Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Francji, Luksemburgu, Holandii, Belgii, Niemczech, Danii, Polsce, Szwecji, Norwegii, Belgii, Włoszech, Szwajcarii, Austrii, Czechach, Słowenii, Chorwacji, Serbii, Węgrzech, Bośni i Hercegowinie, Czarnogórze, Albanii, Macedonii, Grecji, Bułgarii i Rumunii (Schmidt 1990, Kleukers et al. 2010). Ostatnio stwierdzony został również w Portugalii (Miranda–Arabolaza i Barranco 2005, Ferreira et al. 2007), Mołdawii (Stahi 2007) i Albanii (Chobanov 2013). W środkowej Europie występuje przeważnie na obszarach miejskich, a zasiedlenie wielu stanowisk zapewne miało związek z importem roślin ozdobnych w te miejsca (Holuša et al. 2013).

Najbliższe granic Polski stanowiska w Niemczech zanotowano na wyspach Morza Bałtyckiego – Uznamie i Greiswalder Oie (Wranik et al. 2008) oraz nad Odrą (Haupt 1995, Adam 1998, Brauner 2000, Maas et al. 2002). W Czechach występowanie gatunku stwierdzono dotychczas na terenie Pragi i Brna (Čejchan 1985, Chládek 2002).

W Polsce znane były dotychczas trzy stanowiska *L. punctatissima*. Dwa zlokalizowane były w granicach administracyjnych Poznania (Nizina Wielkopolsko–Kujawska) w rejonie Obserwatorium Astronomicznego Uniwersytetu im. A. Mickiewicza (UAM) i w Parku Cytańskim (Grobelny i Naskręcki 1989, Grobelny i Tryjanowski 2002). Trzecie wykryto później w Gdańsku (Pobrzeże Bałtyku), w Parku Kultury i Wypoczynku „Grodzisko”, na terenie trzech obiektów: Fosa Sucha, Luneta Senarmonta i Wysokie Skrzydło Kurkowe, przy czym najliczniejsza populacja zasiedlała obecny użytek ekologiczny o nazwie „Luneta z Pasikonikiem” (Ciechanowski 2001, 2008, Ciechanowski et al. 2008). Inne wcześniejsze doniesienia o tym gatunku uznano za niepewne lub odnoszące się do *L. albovittata* (Bazyłuk i Liana 2000).

W latach 1991–2015 zgromadzono informacje o 20 niepublikowanych stanowiskach omawianego gatunku, które poniżej podano. Większość z nich (czternaście) znajdowało się na obszarze Niziny Wielkopolsko–Kujawskiej, cztery na Pobrzeżu Bałtyku i dwa na Śląsku Dolnym. W większości przypadków zebrano okazy dowodowe, niektóre obserwacje udokumentowane są tylko fotograficznie. Wszystkie okazy i obserwacje oznaczyli bądź zweryfikowali oznaczenia autorzy artykułu.

Wykaz nowych stanowisk *Leptophyes punctatissima* w Polsce

Nizina Wielkopolska–Kujawska:

- Wielkopolski Park Narodowy (XT29), las liściasty nad Jez. Góreckim, 15 VIII 1991, 1 ♀ (leg. et det. P. Naskręcki);
- Ludwikowo (XT28), Wielkopolski Park Narodowy, 24 VIII 1991, 1 ♀, skraj piaszczystej drogi z parkingu przy Sanatorium „Staszycówka”, w świetlistym lesie sosnowym z domieszką dębu (leg. B. Dziabaszewski);
- Poznań (XU20), cmentarz Junikowo, 24 IX 1997, 1 ♂ (leg. Sz. Konwerski);
- Poznań (XU30), okolice mostu Przemysła I, 15 VII 2007, 1 ♂, 24 VII 2007, 1 ♂, 4 VIII 2007, 1 ♂, 14 VIII 2007, 1 ♂. Owady odłowiono na powierzchniach łąkowych na terasach doliny Warty (leg. K. Pawlicki; Pawlicki 2008);
- Poznań Morasko (XU31), Collegium Biologicum, IX 2007, 1 ♂, na siatce ochronnej w oknie dachowym w Zbiorach Przyrodniczych Wydziału Biologii UAM (leg. S. Grobelny). Ponadto na ścieżce pieszo–rowerowej (odcinek ok. 1 km) prowadzącej z Osiedla Jana III Sobieskiego do budynków UAM obserwowano żywe i martwe osobniki w latach 2010–2015 (leg. S. Grobelny);

- Poznań Strzeszyn (XU21), ul. Koszalińska, 18 IX 2009, 1♂ na brzozie *Betula* sp. Nasłoneczniony odłóg z sukcesją brzozy, czeremchy *Padus* sp., głogu *Crataegus* sp. i sosny *Pinus* sp. (leg. P. Toboła);
- Poznań Gołęcin (XU21), Instytut Zoologii Uniwersytetu Przyrodniczego, 9 IX 2010, 1♂, wszedł do światła przez okno budynku (leg. P. Tryjanowski);
- Suchy Las koło Poznania (XU21), 10 VII 2011, 1♂ i 1♀, ogród sąsiadujący ze starym sadem (leg. M. Borowiak);
- Olbrachcice koło Wschowy (WT93), 26 VII 2011, 1♂, stare wyrobisko żwiru o powierzchni około 20 x 200 m, częściowo zasypane śmieciami, porośnięte wysokimi i gęstymi łanami pokrzyw *Urtica dioica* (leg. R. Matuszczak);
- Przeźmierowo koło Poznania (XU21), 8 VIII 2013, 1♂ i 1♀, ogród przydomowy (leg. P. Toboła);
- Bydgoszcz Fordon (CD19), 11 VIII 2014, 1♂ na pniu wierzby *Salix* sp., terasa zalewowa Wisły (leg. B. Pacuk);
- Suchy Las koło Poznania (XU21), Osiedle Jagodowe, 15 IX 2014, 1♀, balkon domu jednorodzinnego (leg. P. Kleczkowski);
- Międzyrzecz (WU30), 24 X 2014, 1♀, ogród przydomowy na peryferiach miasta (leg. E. Wasylków, Polska Kartoteka Przyrodnicza);
- Poznań Morasko, osiedle Różany Potok (XU31), 14 X 2015, 1♀ na kloszu lampy klatki schodowej (leg. P. Kleczkowski).

Pobrzeże Bałtyku:

- Gdańsk Przymorze Wielkie (CF43), Park Prezydenta Ronalda Reagana, 28 VIII 2011, 1♂ na ostrożeńiu *Cirsium* sp. (leg. M. Malawski, K. Iwan-Malawska);
- Gdynia Oksywie (CF44), 3 IX 2011, 1♂ na pięciorniku krzewiastym *Potentilla fruticosa* (gdynia-oksywie.mojeosiedle.pl);
- Pobierowo (VV99), 21 VIII 2012, 1♂ na osice *Populus tremula*, skraj lasu nadmorskiego (leg. P. Żurawlew);
- Gdynia, Płyta Redłowska (CF44), ul. Bohaterów Starówki Warszawskiej, 12 VIII 2015, 1♂, 8 IX 2015, 1♀, 1 X 2015, 1♂, 2 XI 2015, 1♀, ściany budynków i trawniki (leg. D. Jędrzyzak, P. Jędrzyzak).

Dolny Śląsk:

- Brzeg (XS73), 11 VIII 2013, 1♂ na ścianie bloku mieszkalnego (leg. J. Regner);
- Wrocław (XS36), ul. Osobowicka, 22 VII 2015, 1♀ na jeżynie *Rubus* sp., teren dawnych ogrodów działkowych „Odratrans” (leg. R. Mazurkiewicz).

Zgromadzone materiały wyraźnie wskazują, iż gatunek ten może występować w całej zachodniej Polsce, szczególnie na terenie miast. Systematyczne poszukiwania w parkach i ogrodach, szczególnie przy użyciu detektora, pozwoliłyby zapewne znacznie zwiększyć liczbę znanych stanowisk jego występowania w Polsce. Warte podkreślenia jest bardzo trafne przedstawienie hipotetycznego zasięgu występowania tego gatunku w Polsce w pracy Kleuwers et al. (2010), które bardzo wiernie obrazuje obecnie znane rozmieszczenie stanowisk (mapa, niniejsza praca).

Autorzy serdecznie dziękują wszystkim Osobom, które przekazały swoje udokumentowane okazami lub fotografiami obserwacje *L. punctatissima*. Specjalne podziękowania kierujemy do Ryszarda Orzechowskiego za wykonanie mapy.

LITERATURA

- ADAM S. 1998. Beitrag zur Heuschreckenfauna (Orthoptera: Saltatoria) des Unteren Odertals. Beiträge zur Tierwelt der Mark XIII. Veröffentlichungen des Potsdam-Museums, 32: 71-88.
- BAZYLUK W., LIANA A. 2000. Prostoskrzydłe Orthoptera. Katalog Fauny Polski, Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa, cz. XVII, z. 2, Nr 58.
- BRAUNER O. 2000. *Leptophyes punctatissima* (Bosc 1792) – Punktierte Zartschrecke. In: HÖHNEN R., KLATT R., MACHATZI B., MÖLLER S. Vorläufiger Verbreitungsatlas der Heuschrecken Brandenburgs. Märkische Ent. Nachr. 1: 1-72.
- CHLÁDEK J. 2002. Kobyłka *Leptophyes punctatissima* (Bosc.) na Moravě (Insecta, Orthoptera s.l., Ensifera). Tetrax 1, 7: 44.
- CHOBANOV D.P. 2013. Diversity of bush-crickets, crickets, and grasshoppers (Orthoptera) in Prespa National Park (Albania) (with additional information on Mantodea and Dermaptera). Report of the project: Biodiversity values of Prespa National Park on the basis of selected invertebrate groups, Macedonian Ecological Society.
- CIECHANOWSKI M. 2001. Nowe użytki ekologiczne w województwie pomorskim. Biuletyn PTOP SALAMANDRA 15, 2: 3-4.
- CIECHANOWSKI M. 2008. Problemy ochrony przyrody na terenie aglomeracji gdańskiej. Disputatio 5: 119-134.
- CIECHANOWSKI M., KOWALCZYK J.K., PRZESMYCKA A., WÓJCIK C. 2008. Fortyfikacje Grodziska w Gdańsku jako ostoja różnorodności fauny w krajobrazie wielkomijskim. In: INDYKIEWICZ P., JERZAK L., BARCZAK T. (Eds.). Fauna miast. Ochronić różnorodność biologiczną w miastach. SAR „Pomorze”, Bydgoszcz: 547-555.
- ČEJCHAN A. 1988. *Leptophyes punctatissima* (Bosc 1792), nový druh pro faunu ČSSR (Insecta, Grylloptera, Tettigonioidae). Časopis Národního muzea v Praze, Řada přírodovědná, Praha, 154, 2: 65.
- FERREIRA S., GROSSO-SILVA, J.M., SOARES-VIEIRA P. 2007. New and interesting grasshopper and cricket (Orthoptera) records from the fauna of Peneda-Gerês National Park (north-western Portugal). Bol. SEA 40: 309-312.
- GROBELNY S., NASKRĘCKI P. 1989. *Leptophyes punctatissima* (Bosc d'Antic 1792) (Orthoptera, Tettigoniidae) w Polsce. Bad. Fizjogr. Pol. Zach., C, 28: 137-140.
- GROBELNY S., TRYJANOWSKI P. 2002. Skaczą, grają i fruują, czyli świerszcze, pasikoniki i ... prusaki. In: WIESIOŁOWSKI J. (Ed.). Wśród zwierząt i roślin. Kronika Miasta Poznania 3: 126-134.
- HAUPT H. 1995. Faunistische Beobachtungen an Heuschrecken (Orthoptera: Saltatoria) im Unteren Odertal bei Schwedt (Brandenburg) mit einem Wiederfund von *Platycleis montana* Kollar, 1833. Articulata 10, 2: 161-175.
- HELLER K.-G. 2013. Fauna Europaea: *Leptophyes* Fieber 1853 [Genus]. Fauna Europaea version 2.6.2. Dostęp 28.12.2015. [http://www.fauaneur.org].
- HOLUŠA J., KOČÁREK P., VLK R., MARHOUL P. 2013. Annotated checklist of the grasshoppers and crickets (Orthoptera) of the Czech Republic. Zootaxa 3616, 5: 437-460.
- KLEUKERS R.M.J.C., ODÉ B., FONTANA P. 2010. Two new cryptic *Leptophyes* species from southern Italy (Orthoptera: Tettigoniidae). Zootaxa 2506: 26-42.
- MAAS S., DETZEL P., STAUDT A. 2002. Gefährdungsanalyse der Heuschrecken Deutschlands. Verbreitungsatlas, Gefährdungseinstufung und Schutzkonzepte, Bundesamt für Naturschutz, Bonn-Bad Godesberg.
- MIRANDA-ARABOLAZA M.J., BARRANCO P. 2005. Os ortópteros da bacia do Rio Sabor (Trás-os-Montes e Alto Douro, Portugal) (Insecta, Orthoptera). Bol. SEA 37: 173-200.
- OKSYWIE – PRZYRODA I WIDOKI cz. 5. Dostęp 30.12.2015. [http://gdynia-oksywie.mojeosiedle.pl/viewtopic.php?t=82649&start=45].

- Orthoptera.speciesfile.org. 2015. Dostęp 30.12.2015. [<http://orthoptera.speciesfile.org/common/basic/Taxa.aspx?TaxonNameID=1137889>].
- PAVIĆEVIĆ D., IVKOVIĆ S. 2014. *Leptophyes asamo* n. sp. (Orthoptera, Phaneropteridae): a new species from Eastern Herzegovina. *Fauna Balkana* 3: 95-102.
- PAWLICKI K. 2008. Fauna prostoskrzydłych Orthoptera wybranych środowisk doliny Warty w Poznaniu. Poznań. Maszynopis.
- SCHMIDT G. H. 1990. Verbreitung von *Leptophyes* – Arten (Saltatoptera: Tettigoniidae) in Mittel- und Nordwesteuropa. *Brunsch. Naturkundl. Schr.* 3: 841-852.
- STAHI N. 2007. Faunistic and synecological researches of grasshoppers (Insecta, Orthoptera) from the scientific reserves of the Republic of Moldova. *Muzeul Olteniei Craiova. Oltenia. Studii și comunicări. Științele Naturii* 23: 111-114.
- WRANIK W., MEITZNER V., MARTSCHEI T. 2008. Verbreitungsatlas der Heuschrecken Mecklenburg-Vorpommerns. Beiträge zur floristischen und faunistischen Erforschung des Landes Mecklenburg-Vorpommern, LUNG M-V u. Arbeitskreis Heuschrecken M-V, STEFFEN GmbH, Friedland.

Summary

The present report discusses the distribution of *Leptophyes punctatissima* (Bosc, 1792) (Orthoptera: Tettigoniidae) in Poland. Information is provided on 20 new, unpublished before locations of the species found in the years 1991–2015: 14 of them were in the Wielkopolsko-Kujawska Lowland, 4 on Baltic Coastline and 2 in Lower Silesia (see map). The data collected shows that the species may occur in the whole western Poland, particularly in towns. Systematic search in parks and gardens with the help of a detector would definitely increase the number of confirmed locations of the species in Poland.

Adresy autorów:

Przemysław Żurawlew
Żbiki 45, 63–304 Czermin
e-mail: grusleon@gmail.com

Seweryn Grobelny
Zakład Biologii i Ekologii Ptaków, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
ul. Umultowska 89, 61–614 Poznań
e-mail: gsm2@amu.edu.pl